



Tvrziště Kulatý kopec v areálu zaniklé středověké vsi Koválov

Žabčice, okr. Brno-venkov, Jihomoravský kraj

Polovina 13. až počátek 15. století

 0,5 km

Navigační bod: N 49°0'13.40",
E 16°34'53.63" (rozcestí).

↑ Pozůstatky tvrže typu motte. Foto A. Knechtová
2015

Přístup: Od odbočky ze silnice Žabčice–Po-
hořelice přibližně 1,7 km jihozápadně od
obce, polní cestou kolem vinohradu přibliž-
ně 420 m na rozcestí k oplocenému, částeč-
ně zarostlému prostoru tvrziště. Zaparko-
vat lze u odbočky nebo přímo u rozcestí.

Význam: Doklad výrazně modelovaného
zaniklého šlechtického sídla v rovinaté
krajině, archeologicky prozkoumaného ve
všech jeho stavebních fázích.

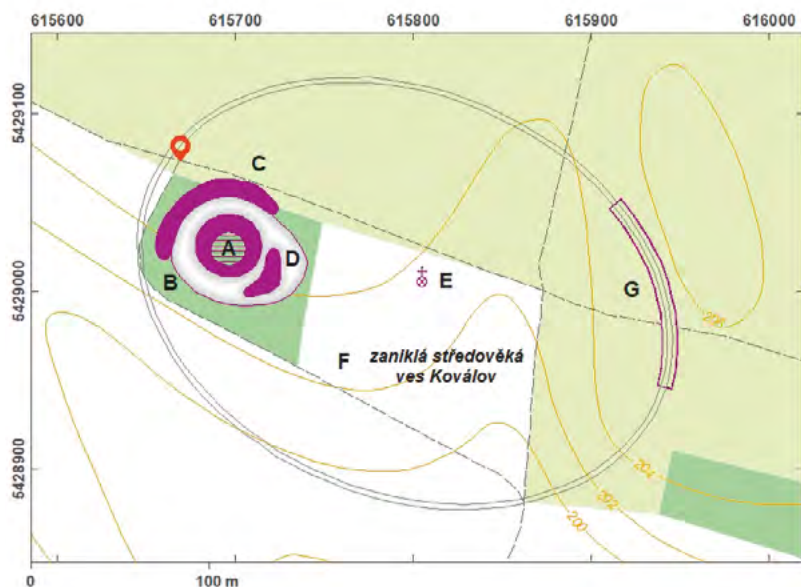
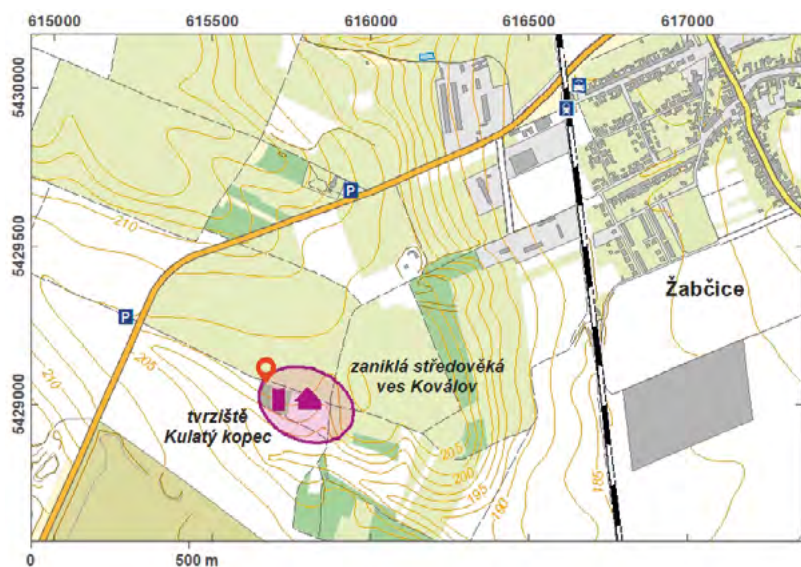
Historie: Výzkumy na *tvrzišti mají již
dlouhou historii. Výkopy se v tomto pro-
storu prováděly již během 19. a 1. poloviny
20. století. Mezi lety 1973 a 1978 realizoval
*archeologický výzkum J. Unger za Regio-

nální muzeum v Mikulově. Na základě
*artefaktů získaných z vykopávek se dá
předpokládat, že tvrž byla postavena ko-
lem poloviny 13. století na již existující vsi.
Z písemných pramenů je známo, že byla
vlastnictvím Bohuše a Matouše z Koválova.
Po vymření tohoto vladyckého rodu byla
tvrž přestavěna novým vlastníkem Janem
z Meziříčí v letech 1307 až 1314. Zánik to-
hoto panského sídla společně se vsí spadá
do období husitských válek, patrně do doby
okolo roku 1425.

Popis: Tvrziště typu *motte zvané Kulatý
kopec je situováno v nevýrazné poloze na
okraji zaniklé vsi Koválov. Centrálním útva-
rem viditelným v terénu je kopeček ve tvaru

komolého kužele (A) s patrným jedním příkopem (B) a částečně dochovaným vnějším *valem (C). Archeologický výzkum odhalil tři stavební fáze tvrže, která dvakrát během své existence podlehl požáru. Obytný objekt byl postaven na temeni kuželovitého kopečku, jenž byl navršen z vytěžené zeminy z obvodového příkopu. Z vnější strany bylo do rovinatého terénu zaříznuté valové opevnění. Po obvodu vedla komunikace pokračující z rozšířené nástupní plochy

v jihovýchodní části přes most, který vedl do obytného prostoru na temeni kopečku. Plochy val obklopoval druhý příkop a vnější val, který je dosud patrný. Sídlo se lišilo svojí zástavbou od klasických motte s jednou věžovitou stavbou na temeni. K excentricky umístěné hlavní budově zde byla v první a druhé fázi postavena další stavení. Z písemných pramenů vyplývá, že u třetí fáze stavebních úprav šlo spíše o dvůr a byla využita lépe přístupná nástupní plocha, na





↑ Letecký pohled na zaniklou ves Koválov a zarostlé motte Kulatý kopec. Foto: M. Bálek 1993



↑ Půdorys kostela na skryté ploše. Foto J. Unger 1975

kteří byla postavena zděná věž. Na temeni kopečku stály jen sрубové domky. V místech zaniklé *vsi byl archeologickým výzkumem doložen kostel (D) s téměř čtvercovou lodí a polygonálním *presbyteriem. V okolí kostela byl výzkumem prokázán také středověký hřbitov. Samotnou polohu vesnice (E) lze určit na základě koncentrace nálezů z *povrchových sběrů, *leteckého průzkumu, z *porostových příznaků a *geofyzikálním měřením. Těmito metodami se podařilo zachytit také částečný průběh

pravděpodobného ohrazení (F) vsi. Archeologickým výzkumem lokality se podařilo poprvé na Moravě detailně prozkoumat středověké šlechtické sídlo existující ve třetí čtvrtině 13. století. Lokalita po dokončení archeologického výzkumu obrostla zelení. Až v poslední době dochází k prořezávání dřevin, a tak se v krajině postupně odhaluje částečný reliéf původně plně archeologizovaného tvrziště. [ak]

Literatura: Unger 1994; Plaček 2001.

Okolí:

(1) Pohořelice (BO), židovský hřbitov:

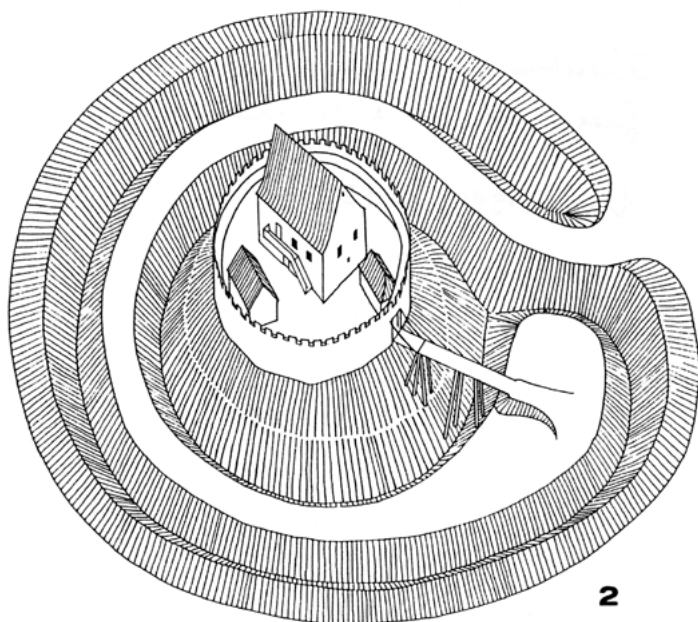
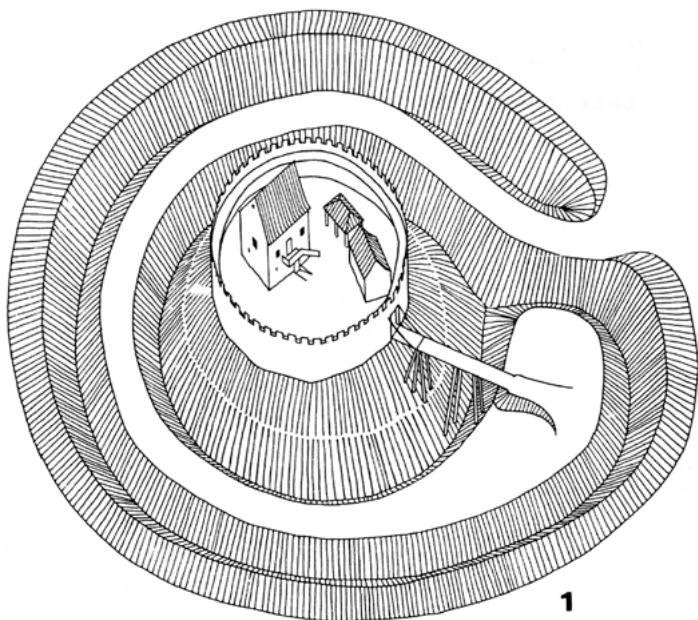
N 48°58'56.86", E 16°31'8.51" (5,1 km).

(2) Nosislav (BO), opevněný kostel sv. Jakuba Většího: N 49°0'37.34",

E 16°39'40.89" (5,8 km).

(3) Blučina (BO), pravěké hradiště Cezavy:

N 49°3'1.87", E 16°37'49.79" (6,3 km).



↑ Axonometrický pohled na rekonstruovanou podobu 1. a 2. stavební fáze. Podle J. Ungera a P. Chotěbora